

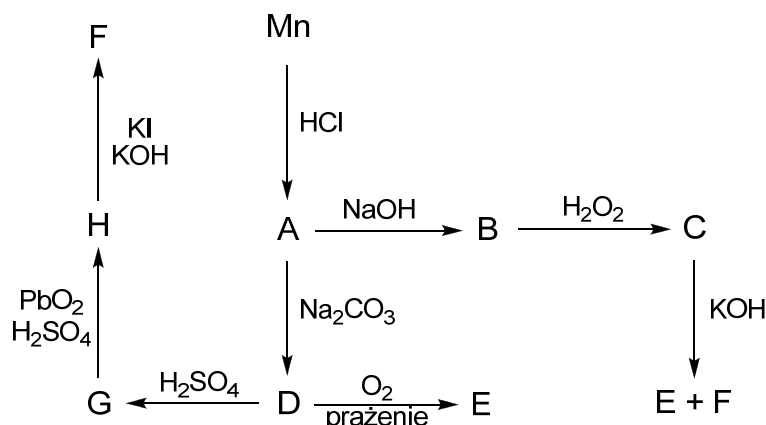

XXIII Konkurs Chemiczny dla Uczniów Szkół Ponadgimnazjalnych

Etap II

Zadanie 1

Poniżej zaprezentowano schemat reakcji, którym ulegają związki manganu. Wszystkie reakcje (poza prażeniem) zachodzą w środowisku wodnym.

- Zidentyfikuj związki **A-H** wiedząc, że wszystkie zawierają mangan. Związek **E** zawiera 30,4% tlenu. Podaj ich wzory sumaryczne i nazwy.
- Zapisz równania reakcji zawartych na powyższym schemacie.
- Jaką barwę mają związki **A**, **C**, **F** i **H**?
- Niektóre ze związków **A-H** występują w przyrodzie w postaci minerałów. Podaj jeden przykład – oznaczenie literowe związku i nazwę odpowiadającego mu minerału.
- Podaj dowolne zastosowania substancji **C** i **H**.

Zadanie 2

Superfosfat jest nawozem sztucznym, który otrzymuje się w wyniku reakcji apatytu ($\text{Ca}_5(\text{PO}_4)_3\text{F}$) z kwasem siarkowym(VI) i usunięciu z mieszaniny reakcyjnej wody oraz fluorowodoru. Końcowy produkt składa się z diwodorofosforanu(V) wapnia i siarczanu(VI) wapnia. Oblicz procentową zawartość fosforu w superfosfacie wiedząc, że produkt uzyskany po suszeniu zawiera 2% zanieczyszczeń. Zapisz równanie zachodzącej reakcji.

Zadanie 3

Klatraty metanu są krystaliczną substancją wyglądem przypominającą lód, a w dotyku styropian, zbudowaną z wody i metanu. Powstają one poprzez wytworzenie przestrzennych struktur (klatek) pomiędzy cząsteczkami wody, w których to strukturach „uwięzione są” cząsteczki metanu. Struktury te stabilizowane są przez sieć wiązań wodorowych pomiędzy budującymi je cząsteczkami wody i są trwałe w warunkach wysokiego ciśnienia i niskiej temperatury. W warunkach normalnych ulegają powolnemu rozpadowi z uwolnieniem gazowego metanu. Złoża metanu zamkniętego w klatratkach występują najczęściej w głębiach oceanów, a ich szacunkowa wielkość zawiera się w przedziale 2-10 bilionów ton. W celu oznaczenia zawartości wody i metanu w klatracie odmierzono 1 g badanego materiału, umieszczono w bombie kalorymetrycznej i spalono wydzielony metan stwierdzając, że wydzieliło się 7,3343 kJ ciepła. Oblicz zawartość procentową wody i metanu w badanym klatracie wiedząc, że entalpie tworzenia metanu, wody i CO_2 wynoszą odpowiednio -74,9, -286,4 oraz -393,77 kJ/mol. Zaproponuj wzór empiryczny klatratu metanu.

Zadanie 4

W laboratorium potrzebny jest 0,1 M roztwór octanu sodu ($d = 1 \text{ g cm}^{-3}$). Jak przygotujesz 1 dm³ tego roztworu, mając do dyspozycji 20% roztwór NaOH ($d = 1,2 \text{ g cm}^{-3}$), roztwór kwasu octowego o pH = 2,1 ($pK_a = 4,76$; $d = 1,05 \text{ g cm}^{-3}$) i wodę?

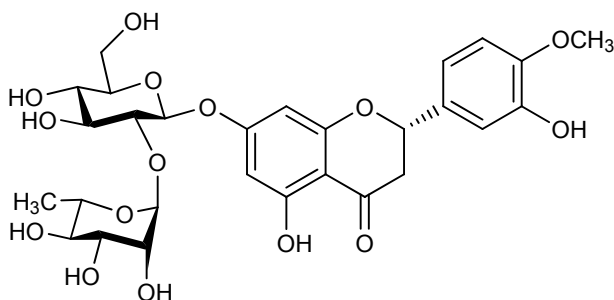
Zadanie 5

Podczas przechowywania tlenku wapnia w nieuszczelnym opakowaniu pochłania on z powietrza wodę i dwutlenek węgla. W celu ustalenia składu substancji znajdującej się w słoiku opisanym jako tlenek wapnia przeprowadzono następujące doświadczenia:

- 1,0000 g badanego proszku rozpuszczono w rozcieńczonym kwasie solnym i dodano nadmiar roztworu kwasu szczawowego (kwasu etanodiowego). Wytrącony osad szczawianu wapnia odsączono i wysuszono, uzyskując 2,0015 g soli.
- 1,0000 g badanej substancji umieszczono w tyglu i prażono w temperaturze 1000°C do stałej masy, uzyskując pozostałość ważącą 0,8757 g.
- W wyniku reakcji 1,0000 g badanego materiału z nadmiarem kwasu solnego otrzymano 44,8 ml gazu (warunki normalne; zaniedbaj rozpuszczalność powstającego gazu w wodzie).

Oblicz skład procentowy badanej mieszaniny. Podaj po jednym przykładzie zastosowań każdego z jej składników. Zapisz równania reakcji o których mowa w zadaniu.

Zadane 6

Neohesperydyna jest glikozydem występującym w owocach cytrusów, między innymi grapefruitów i pomarańcz. Stanowi ona ważny substrat do syntezy substancji słodzącej o symbolu NHDC, którą uzyskuje się podczas katalitycznego uwodornienia neohesperydyny w środowisku silnie zasadowym.

1. Zaproponuj wzór strukturalny NHDC wiedząc, że:
  - a. masa molowa tego związku wynosi 612 g mol⁻¹;
  - b. 1 g NHDC reaguje z 49 cm³ wodnego roztworu KOH o stężeniu 0,1 M, natomiast po zakwaszeniu tak uzyskanej mieszaniny uzyskujemy ponownie NHDC;
  - c. w cząsteczce NHDC znajduje się 10 asymetrycznych atomów węgla;
  - d. w wyniku zasadowej hydrolizy NHDC uzyskuje się takie same cukry, jak podczas hydrolizy neohesperydyny.
2. Narysuj łańcuchowe wzory Fischera monosacharydów powstałych w wyniku hydrolizy neohesperydyny. Podaj nazwę jednego z nich.
3. Podaj przykład jednej syntetycznej substancji słodzącej, innej niż NHDC.

Punktacja:

Zadanie 1   47 pkt.

Zadanie 2   12 pkt.

Zadanie 3   15 pkt.

Zadanie 4   10 pkt.

Zadanie 5   34 pkt.

Zadanie 6   24 pkt.

Łącznie   142 pkt.

Czas trwania zawodów: 180 min.

UWAGA: Masy atomowe należy zaokrąglić do pierwszego miejsca po przecinku!

H 1,008																	He 4,003
Li 6,941	Be 9,012											B 10,811	C 12,011	N 14,067	O 15,999	F 18,998	Ne 20,180
Na 22,990	Mg 24,305											Al 26,982	Si 28,086	P 30,974	S 32,066	Cl 35,453	Ar 39,948
K 39,098	Ca 40,078	Sc 44,956	Ti 47,867	V 50,941	Cr 51,996	Mn 54,938	Fe 55,845	Co 58,933	Ni 58,693	Cu 63,546	Zn 65,39	Ga 69,723	Ge 72,61	As 74,922	Se 78,96	Br 79,904	Kr 83,80
Rb 85,468	Sr 87,62	Y 88,906	Zr 91,224	Nb 92,906	Mo 95,94	Tc 98,906	Ru 101,07	Rh 102,905	Pd 106,42	Ag 107,868	Cd 112,411	In 114,818	Sn 118,710	Sb 121,760	Te 127,60	I 126,904	Xe 131,29
Cs 132,905	Ba 137,327	La 138,906	Hf 178,49	Ta 180,948	W 183,84	Re 186,207	Os 190,23	Ir 192,217	Pt 195,078	Au 196,967	Hg 200,59	Tl 204,383	Pb 207,2	Bi 208,980	Po 208,982	At 209,987	Rn 222,018
Fr 223,020	Ra 226,025	Ac 227,028															

Lantanowce

Ce 140,116	Pr 140,908	Nd 144,24	Pm 146,915	Sm 150,36	Eu 151,964	Gd 157,25	Tb 158,925	Dy 162,50	Ho 164,930	Er 167,26	Tm 168,934	Yb 173,04	Lu 174,967
Th 232,038	Pa 231,036	U 238,029	Np 237,048	Pu 244,064	Am 243,061	Cm 247,070	Bk 247,070	Cf 251,080	Es 252,083	Fm 257,095	Md 258,098	No 259,101	Lr 260,105

Aktynowce

TABELA ROZPUSZCZALNOŚCI

	NO ₂ ⁻	NO ₃ ⁻	Cl ⁻	Br ⁻	I ⁻	F ⁻	CN ⁻	SCN ⁻	S ²⁻	CH ₃ COO ⁻	OH ⁻	CO ₃ ²⁻	(COO) ₂ ²⁻	SO ₄ ²⁻	CrO ₄ ²⁻	PO ₄ ³⁻	Fe(CN) ₆ ³⁻	Fe(CN) ₆ ⁴⁻
Na ⁺																		
K ⁺																		
NH ₄ ⁺																		
Mg ²⁺						C					B	B				B	A	
Ca ²⁺						D					A	B	C	A	A	B	C	
Ba ²⁺						D	A					B	B	D	C	B		A
Al ³⁺	H					A	H		H	H	B	H				C		
Cr ³⁺	H						H		H	H	B	H	A		B	C		
Zn ²⁺							B		C		B	B	B			B	B	B
Mn ²⁺							B		B		B	B	A			B	D	B
Co ²⁺							B		C		B	B	B		B	B	D	D
Fe ²⁺							B		B		B	B	B			B	D	D
Fe ³⁺	H						B		B	H	B	H	B			C		D
Ag ⁺	A		D	D	D		B	B	C	A	B	B	B	A	C	B	D	D
Pb ²⁺			A	C	C	B	B	A	C		B	B	B	B	B	B	A	B
Hg ₂ ²⁺	A		D	D	D		B	B	C	A	B	B	B	A	B	B		
Hg ²⁺			A	A	D				D		B	B	B		C	B	D	
Cu ²⁺						B	B	B	C		B	B	B			B		D
Bi ³⁺	H		H	H	B				C	H	B	H	B	H	B	C	D	D
Cd ²⁺							B	A	C		B	B	B		B	B	B	B
Sn ²⁺	H					B			B		B	B	B		B	B	D	D

A – trudno rozpuszczalny w wodzie

B – nierozpuszczalny w wodzie, rozpuszczalny w kwasach organicznych i nieorganicznych

C – nierozpuszczalny w wodzie i kwasach organicznych, rozpuszczalny w kwasach nieorganicznych

D – nierozpuszczalny w wodzie i kwasach

H – związek ulega hydrolizie

brak oznaczenia oznacza dobrą rozpuszczalność